

מ א ו ר פ נ י ס

לע"נ סבתי, שידעה להאיר פנים על אף
 סבלה ויסוריה, רחל בת מזל טוב ז"ל.
 נפטרה עש"ק י"ט מנחם אב תשנ"ג
 תנצב"ה.

לראשונה בתנ"ך מוזכרת הארת פנים בספר במדבר
 (ו', כ"ה) "יאר ה' פניו אליך", והיא מיוחסת לקב"ה.
 דומה שבמרבית המקומות מיוחסת הארת הפנים לקב"ה.
 לקמן ננסה לברר את תוכנו של מושג זה, וננסה למצוא
 את משמעותו ביחסים שבין בני אדם.

הארת פנים ביחס לה'

באחד מבאוריו של מדרש תנחומא לפסוק הנ"ל (פרשת
 נשא פסקה י') מובא: "יאר ה' פניו אליך-יאר לך מאור
 פניו. ואין יאר אלא חיים שנאמר: באור פני מלך חיים".

נראה שהקושי שהמדרש עומד בפניו הינו קושי מושגי
 וכי יש פנים לה'? ולכן ביאר "מאור פניו" כמושג
 מופשט יותר, ובדומה לתרגום אונקלוס: "ינהר ה'
 שכינתיה לותך". אך, בכך קירב המדרש את פסוקו לפסוק
 במשלי: "יאר ה' מאור פניו" "באור פני מלך חיים".
 מפסוק זה שבמשלי מתבארת משמעות ההארה "באור פני מלך
 חיים"!

יש מקום להבין הארה זו כמיוחסת לחיי הגוף, היינו
 בריאות גופנית, אלא שהבנה כזו קשה מצד עצמה ומצד
 מקומה.

מצד עצמה כיצד? בריאות גופנית הינה ברכה לאדם
 המעוניין לחיות על פני האדמה, אך אדם המבקש נפשו
 למות קללה היא לו.

מצד מקומה כיצד? היות וחיים פיזיים הינם דבר בסיסי
 שאדם נזקק לו, היה לברכה זו להופיע בראשית ברכת
 כהנים, ורק לאחריה שמירת האדם וברכתו ("יברכך ה'
 וישמרך") לכן מוכרחים אנו לסבור שכוונת המדרש "ואין
 יאר אלא חיים" כמתיחס לחיי נפשו של האדם. זאת
 אומרת, הענקת הרצון לחיות, כדוגמת "ותחי רוח יעקב
 אביהם".

* בוגר הישיבה וכיום סטודנט בבר-אילן, עומד לפני
 סיום תואר שני בכלכלה ומנהל עסקים.

תמך להבנת משמעות ההארה כהענקת חיים פנימיים נמצא בספרי על פסוק זה: "יאר ה' פניו אליך - ר' נתן אומר זה מאור השכינה שנאמר: קומי אורי כי בא אורך (ומהו אורך?) וכבוד ה' עליך זרח (התגלות השכינה). את הקשר בין חיות פנימית להשראת שכינה אנו מגלים לא רק בהעמדת דברי הספרי ליד מדרש תנחומא, אלא גם בבאורו של רש"י לפסוק "ותחי רוח יעקב אביהם". פרש"י "ששרתה עליו שכינה שפירשה ממנו".

הקשר המחשבתי בין חיות פנימית להשראת שכינה הינו בהבנת החיות הפנימית שבאדם כשלעצמה כמידה מסוימת של השראת שכינה, וככל שרצונו של האדם לחיות גדל הרי הוא מעצים בכך את השראת השכינה בו, במידה ורצון זה נובע ממקור הקודש.

הארת פנים ביחס לאדם

ע"פ דרכנו למדנו שהארת פנים הינה הופעה המעניקה חיים במובן עמוק יותר מחיי גוף. ולכן, הארת פנים בין אדם לחבירו הינה זו שהזולת מוצא בה נחמה וכח להתמודד עם קשייו, הארה שהזולת שואב ממנה רצון לחיות.

וכך יובנו דברי ר' יצחק (ב"ב ט:): "א"ר יצחק הנותן פרוטה לעני זוכה לשש ברכות, והמפיסו זוכה לאחת עשרה ברכות". התוס' טורחים להדגיש שמה שאמר ר"י שהמפיסו זוכה לאחת עשרה אין הכוונה שהוא גם נותן פרוטה וגם מפיס בדברים, שכן אז זוכה היה לשבע עשרה ברכות, אלא מדובר במי שרק מפיס בדברים. (כמובן שהמדובר במי שאין ביכלתו לתת פרוטה שאל"כ עובר על "פתח תפתח" וכו', וספק אם דבריו נשמעים).

ולכאורה דברי ר"י תמוהים דיו שיהא המפיס כנותן פרוטה-הדבר שהעני נזקק לו ביותר-ויתברך בשש ברכות? מכאן למדנו שהענקת רצון לחיות ולהתמודד עם קשיים גדולה מהענקת חיים עצמם. וכך אנו אומרים ג' פעמים ביום: פותח את ידך ומשביע לכל חי-רצון. רצון ולא כסף וזהב! שכן הרצון לחיות ימריץ את האדם לפעול למימוש צרכיו, אך כל כסף וזהב שבעולם לא יעניקו לאדם את הרצון לחיות אם הוא חסר את הרצון הזה.

הרמב"ם בהלכות מתנ"ע (פ"י הל' ד'-ה') מגדיר את הארת הפנים לזולת: "...אלא נותן לו בסבר פנים יפות, ובשמחה ומתאוונן עמו...ומדבר לו דברי תחנונים ונחמות

שנאמר ולב אלמנה ארנין...ואסור לגעור בעני או להגביה הקול עליו בזעקה...אלא יהא לו כאב בין ברחמים בין בדברים שנא' אב אנכי לאביונים".

כ"א מאיתנו עני בדברים מסוימים ועשיר בדברים אחרים. שכן עוני במובנו הרחב הינו מצב בו האדם חסר משאב מסוים, אפשר שמשאב זה יהא כסף ואפשר שיהא בריאות, שמחה, עצה טובה וכדו'. ולכן לכל אחד מאיתנו יש האפשרות להתברך באחת עשרה ברכות בעצם הראותנו פנים שמחות ומאירות, ואז יקוימו בנו הברכות האמורות במי שמפייס עני בדברים.

"ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחושך אורד, ואפלתך כצהריים ונחך ה' תמיד, והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליף, והיית כגן רווה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ובנו ממך חרבות עולם, מוסדי דור ודור תקומם וקורא לך גודר פרץ, משובב נתיבות לשבת".